

Vliv rodinného prostředí a výchovy na chování dítěte

Monika Stanišová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika STANIŠOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv rodinného prostředí a výchovy na chování dítěte**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek na základě analýzy literárních pramenů.

Vymezení pojmů týkajících se rodiny a výchovy dětí.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Přijetí závěrů a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.

ROGGE, Jan-Uwe. Výchova dětí krok za krokem. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-249-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;

na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....

.....

---

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. 2

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je vliv rodiny a výchovy na chování dítěte. Teoretická část se zaměřuje na rodinu, rodinné prostředí a domov, výchovu, odměny a tresty ve výchově. Praktická část obsahuje vlastní výzkum. Jde o kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Cílem je zjištění informací týkajících se rodinného prostředí, výchovy dítěte a výchovných prostředků.

Klíčová slova: rodina, domov, dítě, výchova, odměna, trest

ABSTRACT

The topic of this work is the influence of family and education at the child's behavior. The theoretical part focuses on family, home and family environment, education, rewards and punishments in education. The practical part contains its own research. It is a quantitative research by questionnaire. The aim is to find information on the family environment, child care and re-breeding resources

Keywords: family, home, child, education, reward, punishment

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní Mgr. Jarmile Šťastné za cenné rady, připomínky a odborné vedení bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich pomoc a podporu, kterou mi poskytli.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	11
1.1 TYPY RODIN.....	12
1.2 FUNKCE RODINY.....	13
1.3 RODINNÉ ROLE.....	14
1.3.1 Role matky.....	15
1.3.2 Role otce.....	15
1.3.3 Role sourozenců.....	16
2 DOMOV	17
3 VÝCHOVA	18
3.1 VÝCHOVNÉ STYLY.....	18
3.2 AUTORITA.....	19
4 ODMĚNY A TRESTY	20
4.1 ODMĚNY.....	21
4.1.1 Pozitivní funkce odměn.....	21
4.1.2 Druhy odměn.....	21
4.1.3 Rizika odměn.....	22
4.2 TRESTY.....	22
4.2.1 Pozitivní funkce trestu.....	23
4.2.2 Druhy trestů.....	23
4.2.3 Rizika trestu.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
5 VÝZKUM	26
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	26
5.2 VÝZKUMNÝ CÍL.....	26
5.3 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ.....	26
5.4 RESPONDENTI.....	27
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	28
6.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU.....	28
6.1.1 Základní demografické údaje.....	28
6.1.2 Vyhodnocení otázek.....	30
6.2 INTERPRETACE DAT.....	42
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	48
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM GRAFŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	51

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je vliv rodiny a výchovy na chování dítěte. Motivací k tomuto tématu je můj zájem o rodinu a výchovu a také můj roční syn.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol.

První kapitola charakterizuje rodinu, typy rodin, funkce rodiny a roli matky, otce a sourozenců.

Druhá kapitola se zabývá domovem, jeho prostředím a vlivem na dítě.

Další kapitola pojednává o výchově, výchovných stylech a autoritě.

Ve čtvrté kapitole jsou popsány odměny a tresty ve výchově, jejich druhy, pozitivní funkce a rizika.

Praktická část obsahuje kvantitativní výzkum. Jeho cílem je zjistit názory rodičů na výchovu, odměny a tresty používané ve výchově dětí a jejich pohled na vliv rodinného prostředí na dítě.

Věřím, že téma bakalářské práce přispěje k získání důležitých informací o rodině a odměnách a trestech, které budou moci rodiče prakticky využít při výchově svých dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Nejstarší a bezesporu nejdůležitější lidskou společenskou institucí je rodina. Vykazuje velkou stabilitu a neexistuje žádný typ společnosti, ve které by rodina byla překonána jinou formou lidského soužití. Rodina provází člověka ve všech jeho vývojových fázích, je významnou institucí v životním prostoru jedince.

Založení rodiny patří k jednomu z nejdůležitějších rozhodnutí v životě muže a ženy. Přivést na svět dítě je jednou ze základních tužeb většiny dospělých.

Jedním ze základních posláních rodiny je výchova dítěte. Rodina je nejvýznamnější sociální skupina. Působí na dítě jako základní socializační činitel a připravuje jej na život ve společnosti. Rodina dítě vychovává, rozvíjí jeho osobnost, učí jej uvažovat a hodnotit, předkládá dítěti normy a žádoucí způsoby chování. Ukazuje dítěti způsoby řešení problému, vede je k určitému výkladu vnějšího světa, učí je chápat významy a hodnoty (Vágnerová, 2000).

„S dětmi se neustále na něco těšíme, něco očekáváme, z něčeho máme obavy. Velké většině lidí vlastně jen živost s dětmi umožňuje překročit jejich osobní čas, jejich osobní budoucnost. Nejen že v nich zůstává pokračování života ve smyslu biologickém, ale pokračuje a vyvíjí se dál to, co bylo dětem dáno tvořivým dílem naší výchovy“ (Matoušek, 2003, s. 213).

Rodina představuje pro dítě první a nejdůležitější prostředí, kde začíná svoji existenci. Jak uvádí Kraus, Poláčková (2001), pro každého jednotlivce znamená rodina významný opěrný bod, ve kterém hledá bezpečí. Toto zázemí se pak stává základem dalších kontaktů jedince ve společnosti.

Kraus, Poláčková (2001) definuje rodinu jako dynamický systém reprodukcí své základní podmínky především tím, že prvotní podmínku svého vzniku, tj. narození dítěte, mění ve svůj výsledek, který se stává možným východiskem vzniku nové rodiny. Autoři dále uvádí, že v rodině je zajišťována řada činností. Rodina zabezpečuje své členy, pečuje o jejich zdraví, výživu a kulturní návyky, vytváří socializační a výchovné podmínky pro děti, vytváří jim vhodné prostředí, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, chrání a podporuje.

„V rodině jsou dítěti poskytovány základní zkušenosti, které v budoucnu ovlivní způsob, jakým bude chápat různé informace a jak na ně bude reagovat“ (Vágnerová, 2008, s. 18).

Rodina je pro dítě velmi důležitým prostředím, ve kterém by se mělo cítit bezpečně, jistě, mít zde své citové zázemí. V rámci rodiny si dítě vytváří určité vzorce chování, učí se, jak má projevovat různé pocity a názory. Tyto vzorce chování přijímá od rodičů, tedy otce i matky, kteří jsou mu vzorem. Pokud jeden z rodičů v rodině chybí, ovlivňuje tato situace významně výchovu dítěte.

1.1 Typy rodin

Rodina má dnes mnoho podob. Základní formu rodinného soužití tvoří matka, otec a dítě. Tuto formu rodiny považujeme za základní. Základní rodinu rozšiřují blízcí příbuzní, prarodiče, strýcové, tety a ostatní příbuzní.

Rodinu, kde chybí jeden z jejích členů, ať se jedná o otce, nebo matku, definujeme jako rodinu neúplnou. Doplněná rodina vzniká po rozvodu manželů nebo úmrtím rodiče, kdy si rodič přivádí nového partnera s dětmi.

Kraus, Poláčková (2001) rozlišují základní členění rodiny na:

- Nukleární a rozšířenou – nukleární rodina bývá tvořena rodiči a dětmi, rodina rozšířená se skládá navíc z blízkých příbuzných, prarodičů, strýců, tet a ostatních příbuzných.
- Orientační a prokreační – v rodině orientační se dítě narodí a vyrůstá v ní, rodinu prokreační v dospělosti sám zakládá.

Současná rodina se vyznačuje značnou volností. Legalizace partnerství již není podmínkou rodinného života, narůstá počet rodin založených na soužití partnerů. Snižuje se stabilita rodiny, zvyšuje se rozvodovost. Klesá počet dětí v domácnosti, omezuje se vícegenerační soužití, upřednostňují se jednočlenné domácnosti. Rozvíjí se antikoncepce a plánované rodičovství. Děti přicházejí na svět stále starším rodičům, prodlužuje se doba, po kterou žijí rodiče s dětmi ve společné domácnosti. Přibývá dvoukariérových manželství, zvyšují se časové nároky na profesi rodičů, dětem není věnováno tolik času, kolik potřebují. Všechny tyto záležitosti významně ovlivňují výchovu dětí v dnešních rodinách (Kraus, Poláčková, 2001).

Podle přítomnosti vlastních či nevlastních rodičů lze rodinu rozdělit následovně:

- Rodina vlastní – ve vlastní rodině jsou děti vychovávány vlastními (biologickými) rodiči.

- Rodina nevlastní neboli doplněná (Kraus, Poláčková, 2001) – děti jsou vychovávány jedním vlastním a jedním biologicky nevlastním rodičem. Tato situace vzniká po druhém sňatku jednoho z rodičů.
- Rodina náhradní - náhradní rodina přebírá roli biologického rodiče v případech, kdy se rodiče z nějakého důvodu nemohou postarat o své dítě nebo se o něj nedokážou nebo nechtějí postarat. Těmto dětem jsou jiným způsobem zajišťovány potřeby a péče. Jedná se o následující formy péče:
  - SOS dětské vesničky,
  - pěstounská péče,
  - individuální pěstounská péče,
  - osvojení neboli adopce,
  - dětský domov.

1.2 Funkce rodiny

Smysl existence rodiny spočívá v plnění základních úkolů a funkcí, mezi které patří funkce biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, socializačně-výchovná, sociálně-psychologická, rekreační, regenerační funkce a funkce kulturní.

Kraus a Poláčková (2001) definují funkce rodiny následovně:

- **Biologicko-reprodukční funkce** rodiny je důležitá jak pro společnost jako celek, tak pro jedince, kteří rodinu tvoří. Společnost musí zajistit svůj rozvoj, proto je v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto její perspektivy naplní. Tato funkce má význam pro jedince jednak v uspokojování jejich biologických a sexuálních potřeb, tak také v uspokojení potřeby pokračování rodu každého jednotlivce.
- **Sociálně-ekonomická funkce** – rodina je významným prvkem v rozvoji ekonomického systému společnosti. V rámci rodinného systému je realizována řada rozhodnutí týkajících se využití materiálních a finančních prostředků, investic a výdajů.
- **Sociálně-výchovná funkce** – rodina je první sociální skupinou, ve které se dítě učí přizpůsobování se sociálnímu životu, osvojuje si základní způsoby chování běžné ve společnosti. V rámci socializace působí rodina na své členy v souhrnu procesů sociálních, ekonomických, kulturních, mravních, estetických, zdravotnických a

dalších. Hlavní úlohou socializace v rodině je příprava dětí na vstup do praktického života. Dítě přijímá v rodině velmi široké spektrum různých informací. Tyto informace dítě zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, zkušenostmi, biologickými i psychickými potřebami, ale také s hodnotovými orientacemi a vzory, kterými jsou pro dítě hlavně rodiče a starší sourozenci.

- **Sociálně-psychologická funkce** - rodina vytváří sociální klima, v němž je významnou úlohou citová složka utváření vědomí, že jsem uznáván, akceptován a hodnocen. Stálé a vřelé rodinné prostředí má velký význam nejen pro děti, které v rodině vyrůstají, ale také pro všechny ostatní příslušníky rodiny. Rodina znamená pro každého jedince významný opětný bod, kde hledá bezpečí.
- **Rekreační, regenerační funkce** – všichni členové rodiny by neměli zapomínat na rekreaci, relaxaci a zábavu. Největší význam mají tyto aktivity především pro děti.
- **Kulturní funkce** – rodina reprezentuje hodnoty, zkušenosti, zvyky, tradice.

Ne každé dítě má štěstí narodit se do rodiny, která plní všechny své funkce.

Kraus, Poláčková (2001), člení rodinu podle funkčnosti na několik typů:

- Rodina funkční – rodina přiměřeně plní všechny funkce (biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, socializačně-výchovnou a socializačně-psychologickou) a dětem je poskytována kvalitní péče.
- Rodina a funkční – v rodině občas dochází k poruchám v plnění jedné či několika funkcí, není ale vážněji narušen život rodiny a zásadně není negativně ovlivněn vývoj dítěte.
- Rodina dysfunkční – je zásadně narušován socializační proces dítěte, dochází k vážným poruchám, vnitřnímu rozkladu rodiny.

1.3 Rodinné role

Rodiče, matku i otce, spojují vzájemné vazby. Oba partneři zastávají ve výchově dítěte specifické role. Biologická rozdílnost mezi ženou a mužem je podmínkou fungování rodiny a je založena na vzájemném doplňování se.

Pro dítě jsou velmi důležité vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. V případě, že jsou tyto vztahy pozitivní, cítí se bezpečně, je pro ně jednodušší brát v úvahu potřeby ostatních lidí a být k nim ohleduplný. Jistota rodinného zázemí je potvrzována sdílením každodenního života i neobvyklých situací, rodinných rituálů apod. Tyto situace spojují členy rodiny a

jsou zdrojem zážitků, jež tvoří rodinnou historii, ve které má dítě své nezpochybnitelné místo (Vágnerová, 2008).

Součástí rodiny jsou rodiče, děti a další členové (například sourozenci, prarodiče, tety, atd.). Všichni představují důležitou složku dětského světa.

Přítomnost obou rodičů v rodině je pro dítě nenahraditelná. Je důležité, aby dítě mělo příklad u obou rodičů, aby si mohlo vytvářet vlastní názory a postoje.

Dítě, které si vytvořilo bezpečný vztah s oběma rodiči, získává určité výhody:

- Má větší pocit bezpečí a jistoty, a to díky vícečetné citové vazbě. Dítě, které má dobrý citový vztah s matkou i otcem, je jistější a samostatnější.
- Dítě může chápat, že se lidé chovají různě, rozdílně od matky. Děti, které nemají tuto zkušenost, obvykle reagují na ostatní lidi úzkostně a odmítavě (Vágnerová, 2008).

1.3.1 Role matky

Vazba dítěte s matkou začíná v prenatálním období a rozvíjí se po narození dítěte. Je v zásadě nejdůležitější osobou pro dítě. Jejím úkolem je především o dítě pečovat, poskytovat mu pocit bezpečí.

Dle Vágnerové (2008) je matka součástí každodenního života dětí, žije s nimi v těsném spojení, zabezpečuje jim tělesné a psychické potřeby. Úkolem matky je především o dítě pečovat, poskytovat mu pocit bezpečí.

Dítě začíná život v původní jednotě s matkou v jejím těle. I po porodu žije v úzkém spojení s ní, pro žádný jiný vztah mezi lidmi neplatí silněji, že dva jsou „jedno tělo a jedna duše“ (Matoušek, 2005, s. 59).

Matka tráví s dítětem většinu času, je proto garantem plnění každodenních povinností. Matka stále více rozhoduje o dětech, hlídá je a odměňuje nebo trestá jejich chování (Kraus, Poláčková, 2001).

1.3.2 Role otce

Ke správnému vývoji genderové totožnosti potřebuje dítě i rodiče opačného pohlaví - otce.

Otec je pro děti představitelem vnějšího světa. Je to dáno tím, že většinou tráví doma méně času než matka. Úloha otce spočívá v rozšíření horizontu dítěte a seznamování ho se

světem dospělých. Také je pro děti představitelem vyšších nároků a požadavků, které na dítě v tomto světě čekají (Kraus, Poláčková, 2001).

Otec přináší dítěti nové podněty a nápady, dítě je může brát jako zdroj zábavy a vzrušení, otec oživuje jeho denní stereotyp. Poskytuje dítěti jiné zkušenosti než matka a přispívá k rozvoji jiných kompetencí (Vágnerová, 2008).

Pokud otec věnuje dítěti dost času, vzniká mezi nimi podobná vazba jako mezi matkou a dítětem.

1.3.3 Role sourozenců

Sourozenci hrají důležitou roli v socializačním procesu jedince. Přítomnost sourozenců usnadňuje dítěti přejímat role, se kterými se bude celoživotně ztotožňovat. Vztahy mezi sourozenci ovlivňuje pořadí, ve kterém se narodili, jejich pohlaví a povahové vlastnosti.

Sourozenci slouží jako zdroj sociální zkušenosti. Jejich soužití umožňuje přenést dovednosti naučené ve vztahu s matkou a otcem na vrstevníky. Nutí děti volit správnou strategii jednání a chování, které by mohly být účelné (Vágnerová, 2008).

Děti vyrůstající v úplné rodině společně se sourozenci mívají reálnější a praktičtější přístup ke světu.

2 DOMOV

Děti, které jsou v dětství šťastné, s velkou pravděpodobností vytvoří svým dětem příjemný a pěkný domov.

Domov, ve kterém vyrůstali rodiče, je předzvěstí domova, který vytvoří svým dětem. Rodiče nemusí být pouze vlastní biologičtí, ale také ti, kdo s dětmi žijí, mají je rádi. „Je to jakási sociální dědičnost. Ne tedy přenos podmíněný geneticky, ale přenos postojů, zaměření, potřeb, zkrátka toho, co chceme a očekáváme od života a k čemu své snažení zaměřujeme“ (Matějček, 1994, s. 10).

Prostředí domova, ve kterém dítě žije, výrazně ovlivňuje jeho psychický vývoj. Dle Vágnerové (2008) je důležité zejména fyzické prostředí, především stabilita tohoto prostředí, strukturovanost a jeho předvídatelnost. Pokud je dítěti vytvořen takový domov, lépe chápe zákonitosti, které zde platí. Sociokulturní prostředí je také velmi významné pro vývoj dítěte. Sociokulturní faktory přispívají k rozvoji verbální komunikace, autoregulace chování dítěte dle norem společnosti.

Prostředí může mít na dítě pozitivní vliv, kdy se vyvíjí dle společensky žádoucích norem, nebo naopak negativně, kdy probíhá vývoj v rozporu se vzorci jednání. K negativnímu ovlivňování dítěte dochází např. v rodinách alkoholiků, drogově závislých, recidivistů atp. (Kraus, Poláčková, 2001).

3 VÝCHOVA

Výchova dítěte je sice jednou z nejsmysluplnějších a nejpřirozenějších činností na světě, ale zdaleka to není jednoduchá záležitost. Neexistuje žádný univerzální a jednoznačně zaručený postup, který by rodičům poradil, jak vychovávat své děti. V každé rodině si tedy rodiče tvoří vlastní způsob výchovy.

Výchova je životem podmíněná činnost. Jedná se o proces, který se podílí na utváření osobnosti (Kraus, Poláčková, 2001).

Náš postoj k výchově se tvoří dávno předtím, než se z nás stanou rodiče. Tyto postoje se vytváří již v našem dětství. Na naše dítě však nemusí platit totéž, co platilo na nás, když jsme byli děti. Zároveň na každé dítě platí jiný postoj, každé dítě je třeba vychovávat zcela odlišně.

Na dítě negativně působí nezáměr a odmítání ze strany rodičů. Špatné je také časté využívání tvrdých trestů a málo podnětné prostředí. Žádoucí ve výchově je láskyplný, trpělivý přístup rodičů a respektování osobnosti dítěte.

3.1 Výchovné styly

Výchovný styl je postup, jímž rodič ovlivňuje chování dítěte a rozvoj dětské osobnosti. Rozlišujeme následující styly rodinné výchovy:

- Demokratická výchova – jsou jasně stanovena výchovná pravidla, která se dodržují. Tato pravidla se vyvíjí postupně s věkem dítěte. Tento styl výchovy zohledňuje potřeby dítěte, rodiče dávají dětem svobodu, která je závislá na vyspělosti dítěte. Dítě se může samo rozhodovat, projevovat názory a přání.
- Autoritativní výchova – děti musí striktně plnit příkazy rodičů, nejsou brány ohledy na jejich přání. Rodiče jsou velmi nároční na své děti, časté je trestání dítěte. Dítě se stává pasivním, což brání jeho samostatnému rozvoji, nebo se brání formou agrese.
- Liberální výchova – na dítě jsou kladeny malé požadavky, neexistují téměř žádná výchovná pravidla, která by se měla dodržovat a pokud existují, není kontrolováno jejich dodržování.
- Zanedbávající výchova – rodiče se řádně nestarají o své děti.
- Nadměrně ochranná výchova – starostlivost rodičů o dítě je nadměrná, dělají vše, co si dítě přeje.

- Disharmonická výchova – nejsou stanovena jasná pravidla.

V dřívějších dobách se vztah mezi rodiči a dětmi zakládal na autoritě a podřízenosti. Býval využíván autoritativní styl výchovy, jako je rozkazování, zakazování, tělesné tresty. V dnešní době tyto výchovné metody ustupují do pozadí a vztah mezi rodiči a dětmi bývá založen na přátelství. Autoritativní styl rodičů je nahrazen diskusí, jíž se obvykle účastní rodiče i děti. Demokratický styl výchovy, který je v dnešní době nejvíce využíván, vede k láskyplnějšímu, empatičtějšímu přístupu s důslednými hranicemi.

3.2 Autorita

Autorita je zásadní podmínkou funkční rodiny. Je velmi důležitým rysem osobnosti vychovatele. Podle Matějčka (1994) je autorita přirozená převaha vyspělejší a zralejší osobnosti nad osobností dítěte, která se teprve tvoří. Dítě autoritu uznává a přijímá jako určitou oporu. Autorita rodičů znamená pro dítě pevný opěrný bod v nejistém, neznámém, nebezpečném světě.

Rodiče jsou pro děti emočně velmi významnou autoritou. Jsou pro ně vzorem, kterému se chtějí podobat a s nímž se identifikují. Zcela nekriticky přijímají všechny názory a postoje rodičů. Identifikování se s autoritou posiluje sebejistotu dítěte a zlepšuje sebehodnocení, dítě si takto symbolicky přivlastňuje kompetence dospělého (Vágnerová, 2008).

Děti autoritu potřebují. Pokud si již v dětském věku neosvojí pravidla, která jsou nezbytná pro soužití s ostatními, nemusí se to už později naučit. To jim pak přináší zbytečné trápení.

Partneři by měli mít jasno ještě před založením rodiny, jakým způsobem budou vychovávat své děti. Případy, kdy otec určitou činnost zakáže a matka povolí, подрývá autoritu rodiče. Proto je k udržení autority vůči dítěti důležité být ve výchově důsledný, protože nedůslednost nejvíce oslabuje autoritu rodičů.

4 ODMĚNY A TRESTY

Prostřednictvím odměn a trestů rodiče působí na chování jejich dítěte. Výchova založená na odměnách má podle mého názoru lepší výsledky než výchova, kde jsou děti trestány. Odměny posilují kladnou motivaci u dítěte.

Stejná odměna i tentýž trest mají na každé dítě jiný význam. Záleží především na osobnosti dítěte i na jeho aktuálním duševním rozpoložení.

Odměny a tresty musí odpovídat věku dítěte i jeho osobnosti. Každé dítě reaguje rozdílně na odměny či tresty. U dítěte, které je sebevědomé, používáme jiné tresty než u dětí, které i pokárání berou za velký trest. Každé dítě prožívá stejný trest odlišně a k tomu musíme přihlížet.

Osobnost dítěte se stále vyvíjí, věk dítěte je klíčový při volbě odměn a trestů. Zpočátku jsou vhodné zejména výchovné prostředky, které dítěti přináší určité příjemné či nepříjemné tělesné pocity. Postupem času dítě více ocení prostředky výchovy, které jsou spíše duševní povahy, jedná se například o pochvalu, ocenění a další. Soubor výchovných prostředků musí být pestrý, v opačném případě si dítě na stejnou odměnu či trest zvykne a pozornost dítěte je tím oslabována.

K tomu, aby bylo dosaženo účelnosti odměn a trestů, musí být jejich používání za každé situace důsledné.

Podle Matějčka (2007) uvádí nedůslednost dítě ve zmatek. Jestliže je jednou dítě za totéž pochváleno a podruhé potrestáno, těžko se rozhoduje, co má vlastně dělat. Dítě musí být za stejný prohřešek trestáno od obou rodičů, ne od jednoho trestáno a u druhého si to moci dovolit. Důslednost je důležitá také ze strany prarodičů. Pokud rodiče svému dítěti něco zakážou a prarodič mu to povolí, vede to taktéž u dítěte ke zmatku.

„Je těžkým výchovným prohřeškem, je-li dítě trestáno za něco, za co nemůže – a je výchovně zhoubné, je-li trestáno soustavně. Stejně tak je nesprávné, když dítě chválíme a odměňujeme za něco, co se stalo náhodou, anebo když oceňujeme jako kdovíjakou přednost nebo zásluhu to, co bylo jenom dílem jeho tělesné zdatnosti nebo příjemného zevnějšku“ (Matějček, 2007, s. 54).

Používání odměn i trestů se musí stupňovat. Pokud budeme stále používat stejnou odměnu, přestane mít dítě brzy z odměny radost. Stejně je to i v případě trestu, pokud budeme stále využívat stejný trest, dítě si na tento trest zvykne a přestane na něj jakkoliv reagovat.

Důležité je také nezačínat s rozdávaním silných odměn či silných trestů. Velmi těžce se odměňuje dítě, které má všechno. Takové dítě po ničem netouží a my mu již nemáme co nabídnout.

„Místo, abychom dítě výchovnou odměnou povzbuzovali, takovýmto přesycováním je hodně ochuzujeme – o radost z „obyčejných“ věcí, o možnost těšit se, toužit, usilovně si přát a najít v těchto silných pocitech odrazovou základnu pro mocné pracovní úsilí“ (Matějček, 2007, s. 69).

Stejně tak používání trestů je potřeba stupňovat. Pokud již ze začátku používáme silné tělesné tresty, přestane dítě na tresty reagovat.

4.1 Odměny

Odměna je působení rodičů, které vyjadřuje kladné hodnocení chování dítěte a přináší mu radost a uspokojení některé z jeho potřeb.

„Odměna není to, co jsme si jako odměnu vymysleli, ale co dítě jako odměnu přijímá. Onen příjemný, povznášející pocit uspokojení, který bychom si rádi co nejdéle podrželi a který bychom si rádi znovu zopakovali“ (Matějček, 2007, s. 26).

Ocenění nebo odměna za správné chování by měly vést k tomu, že dítě bude toto chování opakovat.

4.1.1 Pozitivní funkce odměn

Odměna ve správný čas a na správném místě má pozitivní funkci, posiluje a utvrzuje žádané chování. Dítě je odměnou motivováno k tomu, aby správné chování v budoucnosti opakovalo. Nejvhodnější odměnou je radost rodiče, uznání dětí a pochvala.

4.1.2 Druhy odměn

V rozdělování odměn musíme taktéž přihlížet k osobnosti a věku dítěte.

„Jelikož osobnost dítěte za normálních okolností vyspívá s přibývajícím věkem, věk dítěte se stává ve výchově nad jiné významným činitelem“ (Matějček, 2007, s. 65).

Malé dítě bude šťastné, když jako odměnu dostane bonbon, pro větší dítě by taková odměna nebyla nijak zvlášť významná. Starší děti více vyžadují uznání, pochvalu, nepotřebují žádné velké dary.

Výchovné prostředky, které jsou vázány na nějaké příjemné tělesné pocity, jak zdůrazňuje Matějček (2007), ztrácejí na účinnosti s postupujícím věkem dítěte. Zato nabývají na významu výchovné prostředky duševního charakteru jako je ocenění, pochvala či projev uspokojení.

V případě odměny ve formě dárku bychom měli přihlížet k přání, potřebě a zájmu dítěte. „Nejčastější chybou je, že se necháme unést svou představou o potřebách dítěte a sami určujeme, co má chtít a co ne, z čeho má mít radost a čeho se bát. Druhou běžnou chybou je přepjatá snaha vývoj dítěte uspíšit, pochlubit se jeho vyspělostí a zahrnout je dárky, které jsou vysoko nad jeho vývojovou úroveň“ (Matějček, 2007, s. 66).

Odměny můžeme rozdělit do tří skupin:

- Materiální odměny – odměny materiální povahy, např. knihy, hračky, sladkost, peníze, aj.
- Odměny aktivitami – volnost pro dítě, procházka, návštěva kina, bazénu, jízda na kole, výlet do přírody, atd.
- Sociální odměny – pochvala, úsměv rodiče, pohlazení.

4.1.3 Rizika odměn

Odměna má své riziko v podobě potlačení vlastních pocitů a názorů. Dítě se pouze snaží vyhovět rodičům místo toho, aby přebralo za své jednání vlastní zodpovědnost. Odměny se mohou stát jedinou motivací k tomu, aby se dítě chovalo žádoucím způsobem. Časté odměňování může vést u dítěte k pocitům nadřazenosti.

4.2 Tresty

Trest, na rozdíl od odměny, vyjadřuje negativní hodnocení chování dítěte nebo jeho jednání a přináší mu omezení některých jeho potřeb. Každé dítě reaguje jinak na stejný trest, některé děti reagují poslušností, jiné vnitřním nesouhlasem nebo agresí.

„Trest je situace, kterou dítě jako trest prožívá – nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponižující pocit, kterého by se chtělo co nejdříve zbavit a kterému by se chtělo rozhodně pro příště vyhnout“ (Matějček, 2007, s. 26).

Rodina nesmí dítě trestat za něco, co nemůže pochopit, musí vždy jasně vědět, co provedlo (Matějček, 2007). Když navíc rodiče trestají dítě za činnost, kterou sami dělají, uvádí toto

jednání dítě ve zmatek a napětí. Nechápe totiž, proč bylo potrestané za něco, co někomu jinému prochází.

Rodiče by neměli děti trestat v afektu, trest musí být přiměřený provinění. Musí následovat ihned po prohrěšku dítěte a měl by být doplněn jasným vysvětlením.

Platí, že co je trestem pro jedno dítě, nemusí být trestem také pro jiné. Vhodné je na chybu dopředu upozornit, aby se tím předešlo chybě dítěte. Tím se zvýší pozornost dítěte, aby k chybám vůbec nedocházelo a dítě se tak naučí úkoly zvládat správně. Demotivující je naopak upozorňování na neúspěch po chybě, které se dítě dopustilo. Tato metoda nepřináší tak dobré výsledky, jako metoda první.

Je důležité, aby docházelo ke shodě mezi tím, co rodič pokládá za trest a co dítě jako trest vnímá. V opačném případě nemá trest žádný účinek na dítě.

V případě používání příliš silných trestů vede chování dítěte k pasivitě nebo ke vzdoru a dochází u něj k pocitům ponížení a méněcennosti.

4.2.1 Pozitivní funkce trestu

Trest napomáhá dítěti pochopit, co není správné. Je důležité, aby rodiče byli důslední a vždy dokázali dítěti vysvětlit, že to, co udělali, je nesprávné, tak se dítě rychle naučí rozeznat, co je správné a co nesprávné.

Trest nutí dítě ke změně chování, pomáhá poměrně rychle potlačit nežádoucí chování dítěte.

4.2.2 Druhy trestů

Dítěti může být udělena nějaká práce za trest, ale tato činnost má výchovný smysl pouze v případě, že se jedná o nápravu nějaké škody, kterou dítě způsobilo. Důležité je však rozlišit, jestli dítě škodu způsobilo náhodou, neopatrností, nebo schválně se zlým úmyslem (Matějček, 2007).

Dalším trestem, který můžeme udělit, může být úkol, povinnost. Tento trest se dítěti ukládá v případě, že něco zanedbalo.

Jak uvádí Matějček (2007), existuje spousta negativních výchovných prostředků (např. napomenutí, výčitky, pokárání, atd.), které vedou k pocitu ponížení. Psychickým mechanismem působícím na dítě je lítost. Dítě pochopí nesoulad mezi normou chování, kterou přijímá společnost, ve které žije a svým chováním. Dítě, které prožívá vinu za své

chování, lituje svého činu, stydí se za něj, si pro příště si dá pozor, aby se taková situace znovu neopakovala.

Kategorie trestů:

- Fyzické tresty – pohlavek, plácnutí, odhození, úder do zad a další.
- Psychické tresty – výčitka, napomenutí, pokárání, vynadání, křik, zákazy (sledování televize, zákaz oblíbené činnosti atd.), donucení k činnosti, kterou dítě nemá oblíbené (různé úklidové domácí práce, opisování textů, atd.).

4.2.3 Rizika trestu

Tresty u každého dítěte vzbuzují jiné reakce, jedno dítě reaguje na trest žádoucím chováním, jiné negativismem, ale může vyvolávat také deprese u dětí. Mezi obvyklé, ale nejvíce závažné rizika trestů patří:

- Trest může navodit u dítěte strach nebo úzkost. Tato reakce ztěžuje naučení se správnému chování. Pokud takto dítě reaguje na tresty a tyto tresty se opakují, mohou vést u dítěte k bojácnosti, ustrašenosti, plachosti.
- V případě častého používání silných trestů se může dítě vyhýbat rodiči a tím dojde k narušení jejich vztahu.
- Trest je třeba přizpůsobovat věku dítěte, v každém věku vnímá dítě stejný trest jinak.
- Pokud je dítě trestáno příliš často, může se toto jednání v budoucnu stát vzorem pro jeho agresivní chování.
- Tresty mohou vést k nízkému sebehodnocení a sebeúctě dítěte, pocitům méněcennosti, nepotřebnosti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Rodinná situace nepochybně ovlivňuje chování dítěte. Taktéž jeho chování ovlivňuje styl výchovy, který rodiče využívají a výchovné prostředky (odměny a tresty). Ve výzkumu se proto zaměřuji na to, co ovlivňuje rodiče při výchově jejich dětí a na výchovné prostředky, které využívají při výchově svých dětí.

5.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké jsou názory rodičů na výchovu a výchovné prostředky využívané při výchově?

Dílní výzkumné otázky:

- Ovlivňuje rodinná situace chování dítěte?
- Jsou rodiče spokojeni s autoritou, kterou mají u svých dětí?
- Jaký styl výchovy je při výchově dětí využívaný nejčastěji?
- Jaké výchovné prostředky (odměny a tresty) rodiče využívají?
- Jsou rodiče spokojeni s výchovou svých dětí?

5.2 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu je posouzení faktů, které ovlivňují výchovu dítěte, zhodnocení používaných výchovných prostředků a spokojenost rodičů s vlastní výchovou. Na základě zjištěných informací navrhnout opatření k posílení žádoucích vlivů a odstranění vlivů nežádoucích.

5.3 Výzkumný nástroj

Pro získání informací jsem zvolila kvantitativní výzkum, protože dotazník umožňuje získat informace velkého počtu respondentů.

Ve strukturovaném dotazníku jsem použila uzavřené otázky, dvě otázky zůstaly otevřené. Součástí dotazníku byl úvod s vysvětlením účelu výzkumu, instrukce k vyplnění a poděkování. Dotazník byl anonymní.

5.4 Respondenti

Průzkum jsem realizovala v měsíci březnu 2010 v rámci Zlínského kraje. Dotazník vyplňovali rodiče mladších i starších dětí. Celkem bylo rozdáno 125 dotazníků, z toho 70 dotazníků bylo rozdáno osobně, 55 dotazníků rozesláno e-mailem. Dotazník byl rozdán rodičům, kteří mají jedno či více dětí, bezdětné páry nebyly osloveny. Návratnost dotazníků byla 82 %.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Vyhodnocení dotazníku

6.1.1 Základní demografické údaje

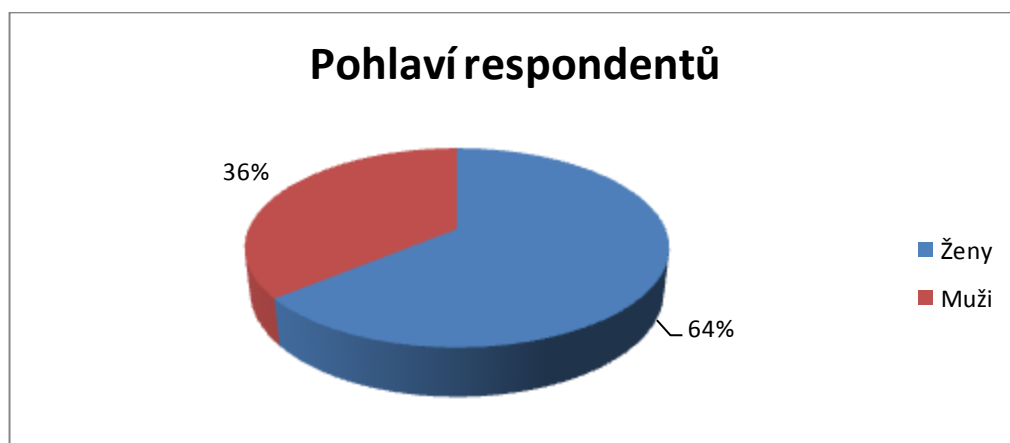
Pohlaví respondentů

Výzkumný vzorek tvořilo 67 žen (64%) a 37 mužů (36%). Nepoměr mezi počtem žen a mužů je způsoben větší ochotou žen vyplnit dotazník.

Tab. 1. – Složení respondentů dle pohlaví

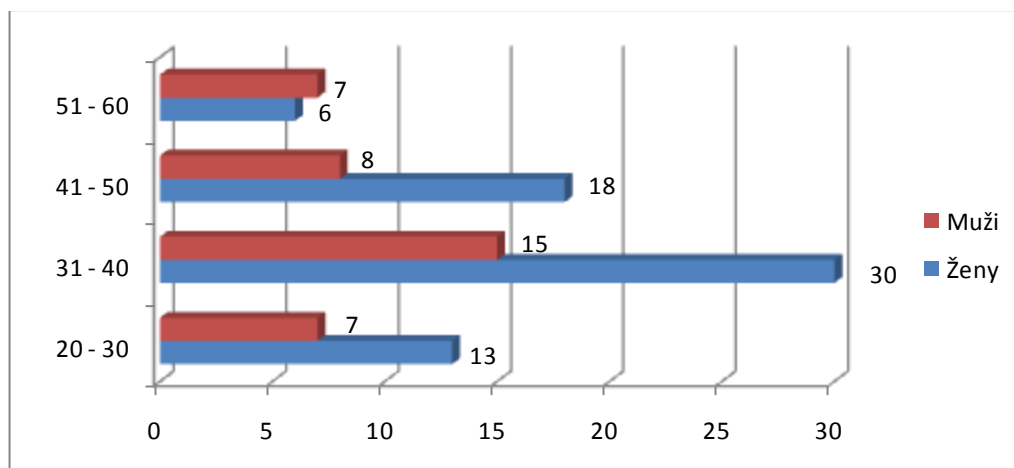
Ženy	Muži	Celkem
67	37	104

Graf 1. Pohlaví respondentů

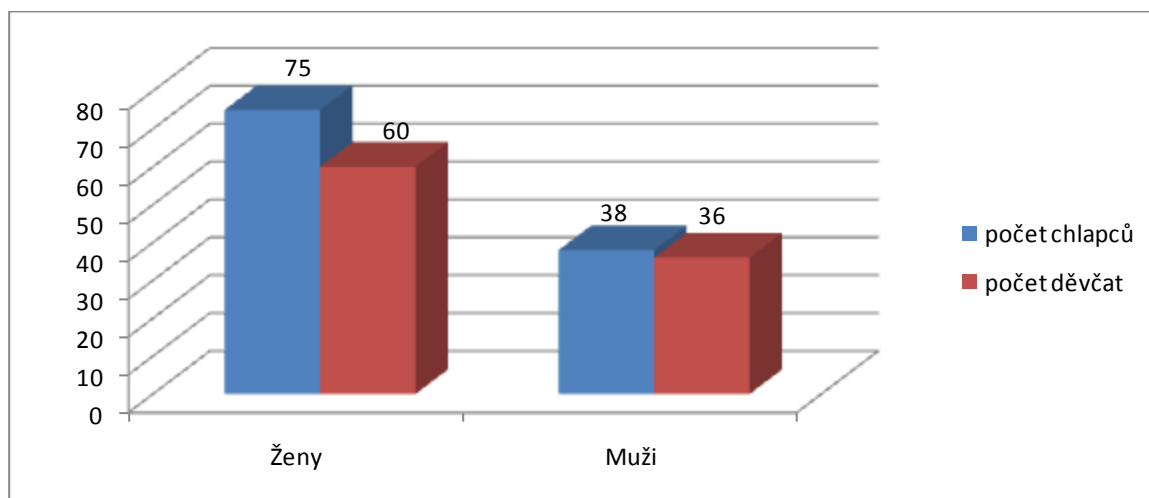
Věk respondentů

Graf 2. Porovnání věkového rozmezí respondentů

Pohlaví dětí

Graf 3. Porovnání počtu chlapců a děvčat

Typ rodiny

Většina respondentů vychovává své děti v úplné rodině, jen malá část v jiném typu rodiny. Podle statistik se rozvádí 50 % manželství. Proto mě překvapil vysoký počet respondentů z úplných rodin a zároveň jsem očekávala vyšší počet respondentů z rodin neúplných a doplněných.

Tab. 2. – Typ rodiny

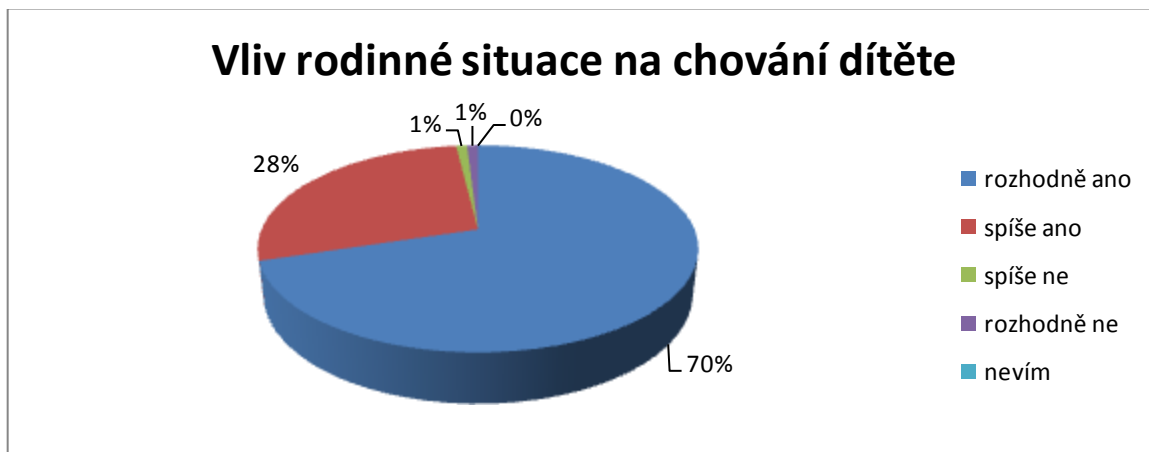
Typ rodiny	Ženy	Muži	Celkem
Úplná	59	32	91
Neúplná	5	1	6
Doplněná	3	2	5
Jiný typ	0	2	2
Celkem	67	37	104

6.1.2 Vyhodnocení otázek

Ovlivňuje rodinná situace chování dítěte?

Otázka č. 1 – Myslíte si, že má na chování dítěte zásadní vliv rodinná situace?

Graf 4. Vyhodnocení otázky č. 1 - Vliv rodinné situace na chování dítěte

Cílem otázky bylo zjistit, jestli dle názoru rodičů má rodinná situace zásadní vliv na chování dítěte. Na otázku odpovědělo „rozhodně ano“ 46 žen a 27 mužů. U otázky jsem očekávala tento výsledek, rodinná situace má velký vliv na chování dítěte.

Jsou rodiče spokojeni s autoritou, kterou mají u svých dětí?

Otázka č. 2 – Máte autoritu u Vašich dětí?

Tab. 3. – Souhrn odpovědí na otázku č. 2 – Máte autoritu u Vašich dětí?

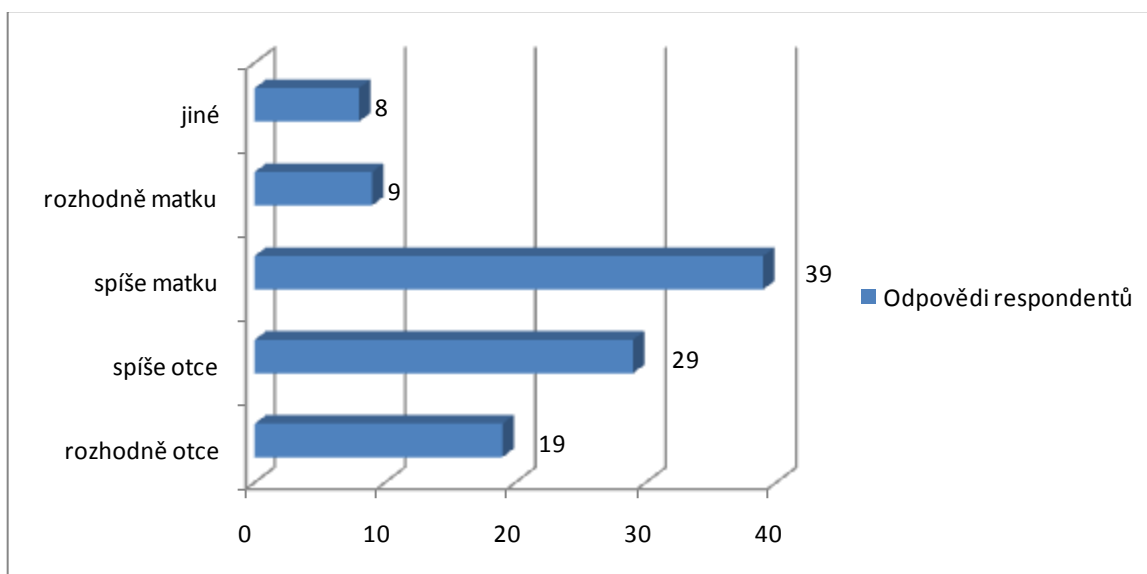
	Počet odpovědí			
	počet žen	počet žen v %	počet mužů	počet mužů v %
rozhodně ano	24	36 %	17	46 %
spíše ano	41	61 %	18	49 %
spíše ne	2	3 %	2	5 %
rozhodně ne	0	0 %	0	0 %
nevím	0	0 %	0	0 %
Celkem	67	100 %	37	100 %

Ve druhé otázce respondenti odpovídali na otázku, zda mají autoritu u svých dětí. V tabulce je vidět, že většina respondentů má autoritu u svých dětí.

Otázka č. 3 – Jste spokojeni s autoritou, kterou máte u svých dětí?*Tab. 4. – Souhrn odpovědí na otázku č. 3 - Jste spokojeni s autoritou, kterou máte u svých dětí?*

	Počet odpovědí		Celkem
	ženy	muži	
rozhodně ano	28	14	42
spíše ano	33	18	51
spíše ne	4	4	8
rozhodně ne	2	1	3
nevím	0	0	0
Celkem	67	37	104

Jak dokazuje tabulka, většina respondentů je spokojena s autoritou, kterou má u svých dětí. Jak ale vyplynulo z předchozí otázky, většina z nich má u dětí autoritu. Očekávala jsem proto nižší počet odpovědí „spíše ne“.

Otázka č. 4 – Koho podle Vás považují Vaše děti v rodině za větší autoritu?*Graf 5. – Vyhodnocení otázky č. 4 - Koho považují děti v rodině za větší autoritu?*

Účelem otázky č. 4 bylo zjistit, koho považují děti za větší autoritu. Nejvíce respondentů odpovědělo „spíše matku“, 29 respondentů si myslí, že je větší autoritou spíše otec.

Otázka č. 5 – Myslíte si, že má na autoritu dítěte k rodiči vliv to, s kým tráví méně času?

V této otázce bylo cílem zjistit, zda si rodiče myslí, že na autoritu dítěte k rodiči má vliv to, s kým tráví méně času. 20 žen (31 %) nejčastěji volily odpověď „spíše ano“, dalšími častými odpověďmi bylo „rozhodně ne“ a „spíše ne“. 9 mužů (24 %) shodně odpovědělo na otázku „spíše ano“ a „rozhodně ne“.

Jaký styl výchovy je při výchově dětí využíván nejčastěji?**Otázka č. 6 – Jaký styl výchovy využíváte při výchově svých dětí?**

V dotazníku byly uvedeny následující definice:

- Děti musí bezpodmínečně dodržovat všechny příkazy rodičů. V případě neposlechnutí jsou děti trestány.
- Jsou stanovena výchovná pravidla, ví, co je správné a co ne. Snažíme se dětem pomáhat při plnění požadavků, která jsou na ně kladena.
- Děti nemají stanovena téměř žádná výchovná pravidla, jsou trestány co nejméně. Nejsou na ně kladeny téměř žádné požadavky, je jim ponechána co největší volnost, neomezujeme jejich vlastní aktivity.

Z důvodu ovlivnění respondentů jsem neuváděla styl výchovy.

Graf 6. – Vyhodnocení otázky č. 6 - Styl výchovy využíváný při výchově dětí

Z odpovědí na tuto otázku jasně vyplývá, že nejčastěji používaný styl výchovy je demokratický. Ženy takto odpověděly v 93% (63 žen), muži v 84% (31 mužů). Druhým

nejčastěji používaným stylem výchovy je autoritativní, takto odpověděli 3 ženy (5%) a 4 muži (11%). Jelikož dotazník vyplňovali také respondenti kolem 50-ti let, očekávala jsem vyšší počet odpovědí, že rodiče využívali při výchově autoritativní styl, který se v dřívějších dobách využíval.

Jaké výchovné prostředky (odměny a tresty) rodiče využívají?

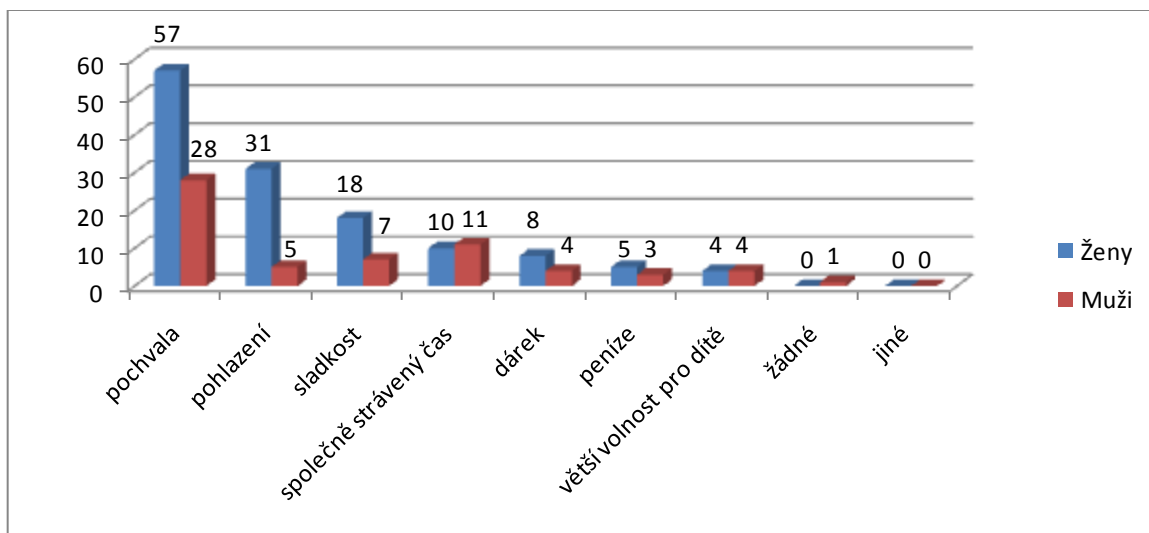
Otázka č. 7 – Jaké odměny využíváte?

Tab. 5. – Souhrn odpovědí na otázku č. 7 – Jaké odměny využíváte?

	Počet odpovědí	
	ženy	muži
pochvala	57	28
pohlazení	31	5
sladkost	18	7
společně strávený čas	10	11
dárek	8	4
peníze	5	3
větší volnost pro dítě	4	4
žádné	0	1
jiné	0	0
Celkem	133	63

Na otázku „Jaké odměny využíváte?“ mohli respondenti zvolit dvě nejčastěji používané odměny. Nejčastější odpovědí byla u mužů i u žen odpověď pochvala. Druhou nejčastější odpovědí u žen je pohlazení, u mužů společně strávený čas.

Graf 7. Srovnání používaných odměn u žen a mužů

Otázka č. 8 – Jak často používáte při výchově dětí sociální odměny (pochvala, úsměv, pohlazení, atd.)?

Tab. 6. – Souhrn odpovědí na otázku č. 8 – Jak často používáte při výchově dětí sociální odměny?

	Počet odpovědí			
	ženy	ženy (%)	muži	muži (%)
velmi často	30	45 %	6	16 %
často	27	40 %	21	57 %
občas	10	15 %	8	22 %
málo	0	0 %	2	5 %
nevím	0	0 %	0	0 %
Celkem	67	100 %	37	100 %

Otázka č. 8 zjišťovala, jak často používají rodiče sociální odměny. Ženy, na rozdíl od mužů, používají sociální odměny velmi často nebo často. Muži používají sociální odměny často nebo občas. Je dobře, že jsou sociální odměny využívány často při výchově dětí jak u žen, tak i u mužů. Jsou nejvhodnější odměnou pro dítě od dvou let.

Otázka č. 9 – Jak často používáte při výchově dětí materiální odměny (hračky, sladkosti, peníze, atd.)?

Tab. 7. – Souhrn odpovědí na otázku č. 9 – Jak často používáte při výchově dětí materiální odměny?

	Počet odpovědí			
	ženy	ženy (%)	muži	muži (%)
velmi často	2	3	1	3
často	9	13	7	19
občas	36	54	20	53
málo	20	30	8	22
nevím	0	0	1	3
Celkem	67	100	37	100

Cílem otázky č. 9 bylo zjistit, jak často rodiče využívají materiální odměny. Nejčastější odpovědí bylo „občas“ u žen (36, 54%) i u mužů (20, 53%). Další častá odpověď byla málo, ženy takto odpověděly 20x (30%), muži 8x (22%). Děti by se neměly zahlcovat dárky, protože by si mohly zvyknout, že dělají něco „jen za odměnu“. Je proto dobře, že jsou materiální odměny využívány jen občas.

Otázka č. 10 – Jak často používáte při výchově dětí odměny aktivitami (procházka s dítětem, návštěva kina, bazénu, jízda na kole, atd.)?

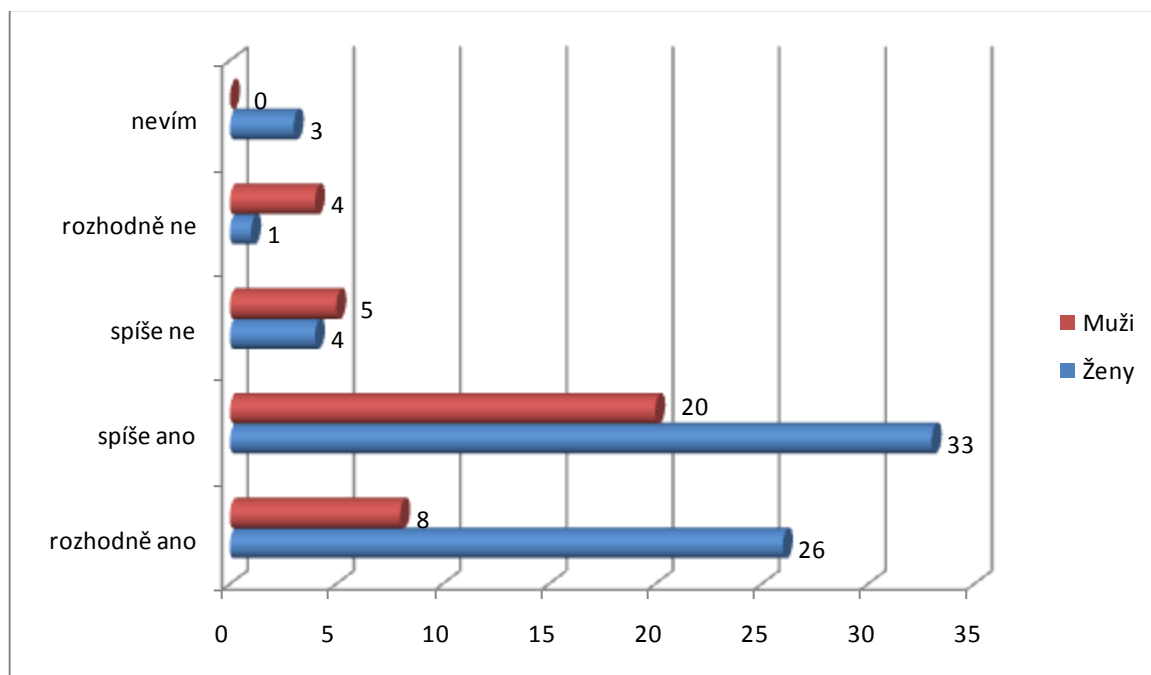
Tab. 8. – Souhrn odpovědí na otázku č. 10 – Jak často používáte při výchově dětí odměny aktivitami?

	Počet odpovědí			
	ženy	ženy (%)	muži	muži (%)
velmi často	9	14 %	5	14 %
často	19	29 %	7	19 %
občas	25	36 %	15	42 %
málo	12	18 %	8	22 %
nevím	2	3 %	1	3 %
Celkem	67	100 %	36	100 %

Z tabulky vyplývá, že nejčastěji volili rodiče odpověď na otázku, jak často používají odměny aktivitami „občas“, ženy ji zahrly 25x (36%), muži 15x (42%). Druhou nejčastější odpovědí je „často“. Odměny aktivitami jsou vhodné zejména pro starší děti, které určitě ocení společný výlet s rodiči nebo například návštěvu kina.

Otázka č. 11 – Myslíte si, že používáte odměn ve Vaší rodině je dostatečné?

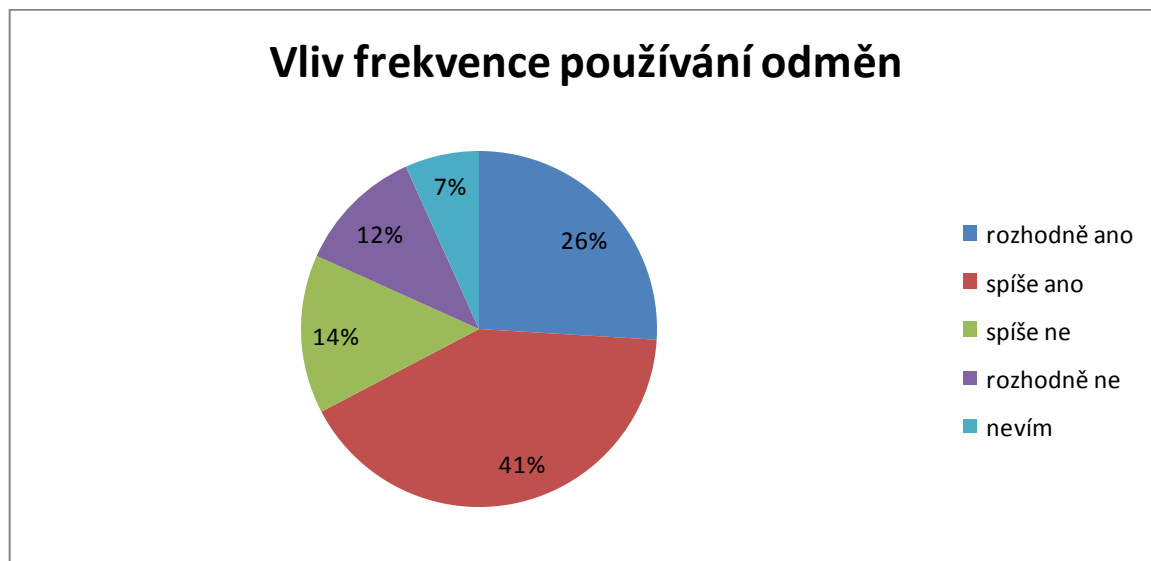
Graf 8. – Vyhodnocení otázky č. 11 - Dostatek používaných odměn v rodině

Z grafu vyplývá, že ženy (33, 49%) i muži (20, 53%) si myslí, že používání odměn v jejich rodině je spíše dostatečné, druhá nejčastější odpověď byla u obou rodičů „rozhodně ano“.

Otázka č. 12 – Myslíte si, že na chování Vašich dětí má velký vliv to, jak často využíváte odměny?

Graf 9. Vyhodnocení otázky č. 12 – Vliv frekvence využívání odměn

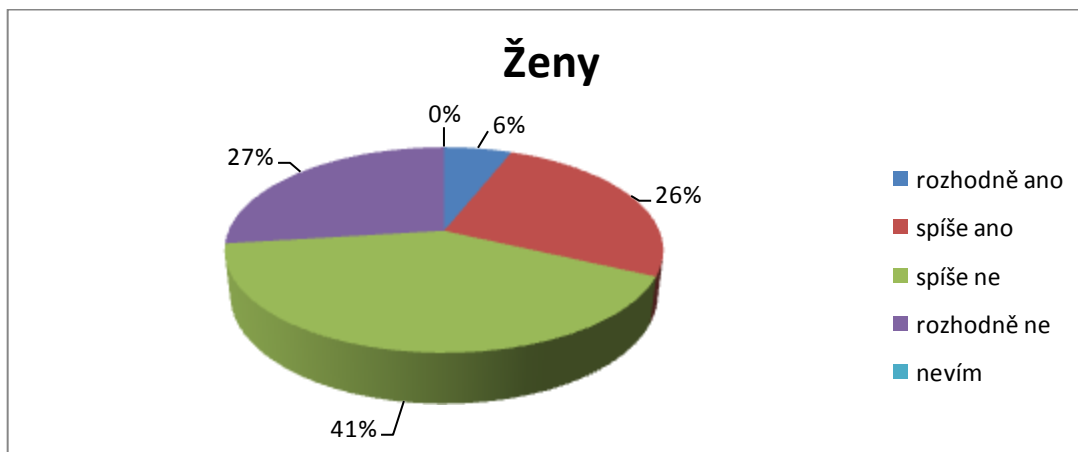
Cílem této otázky bylo zjistit, jestli si rodiče myslí, že má na chování jejich dětí vliv to, jak často používají odměny. 23 žen (35 %) a 20 mužů (54 %) odpověděli nejčastěji na tuto otázku „spíše ano“. Názor rodičů se liší u druhé nejčastější odpovědi. Ženy si myslí, že má rozhodně vliv frekvence používání odměn na chování dítěte, muži naopak rozhodně ne.

Rodiče měli také možnost dopsat, jaký vliv má používání odměn na jejich děti. Mezi nejčastější odpovědi patřilo:

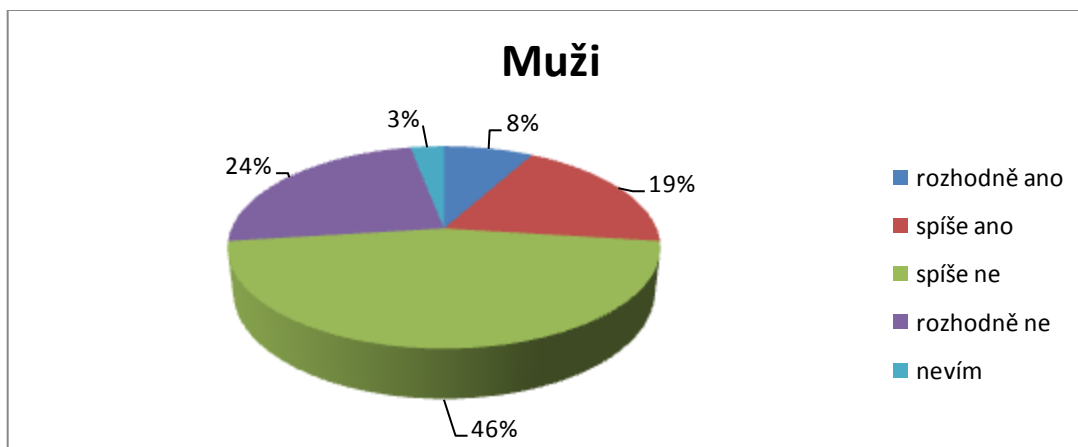
- děti si uvědomují, co je správné a co ne, když jsou za něco odměněny,
- často děti udělají i to, co se jim nechce, když dostanou odměnu,
- odměna motivuje k lepšímu chování nebo ke splnění úkolu,
- děti jsou spokojenější, když za nějakou činnost dostanou odměnu,
- více se snaží, pokud tuší, že dostanou odměnu,
- pokud děti dodržují stanovená pravidla, zaslouží si odměnu.

Otázka č. 13 – Myslíte si, že lze dítě vychovávat bez trestů?

Graf 10. Vyhodnocení otázky č. 13 - Výchova bez trestů – odpovědi žen

Graf 11. Vyhodnocení otázky č. 13 – Výchova bez trestů – odpovědi mužů

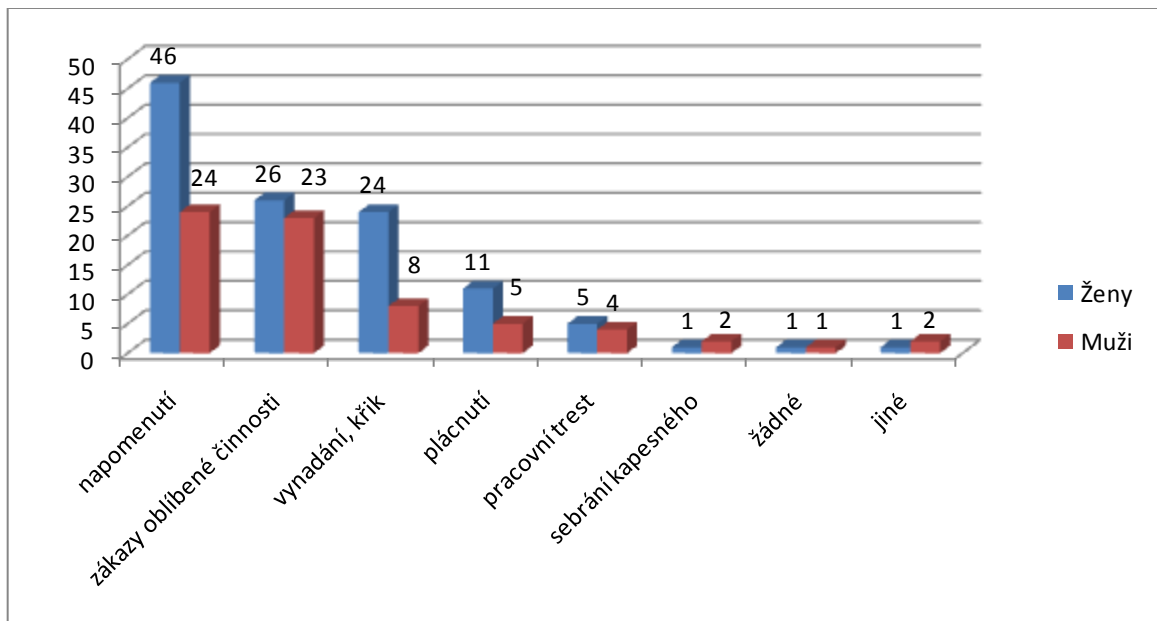
Z vyhodnocení této otázky vyplývá, že si rodiče myslí, že se dítě spíše nedá vychovávat bez trestů. Druhá nejčastější odpověď „rozhodně ne“ a třetí nejčastější odpověď „spíše ano“ měly téměř stejný počet odpovědí.

Otázka č. 14 – Jaké tresty využíváte při výchově svých dětí?

Tab. 9. – Souhrn odpovědí na otázku č. 14

	Počet odpovědí	
	ženy	muži
napomenutí	46	24
zákazy oblíbené činnosti	26	23
vynadání, křik	24	8
plácnutí	11	5
pracovní trest	5	4
sebrání kapesného	1	2
žádné	1	1
jiné	1	2
Celkem	115	69

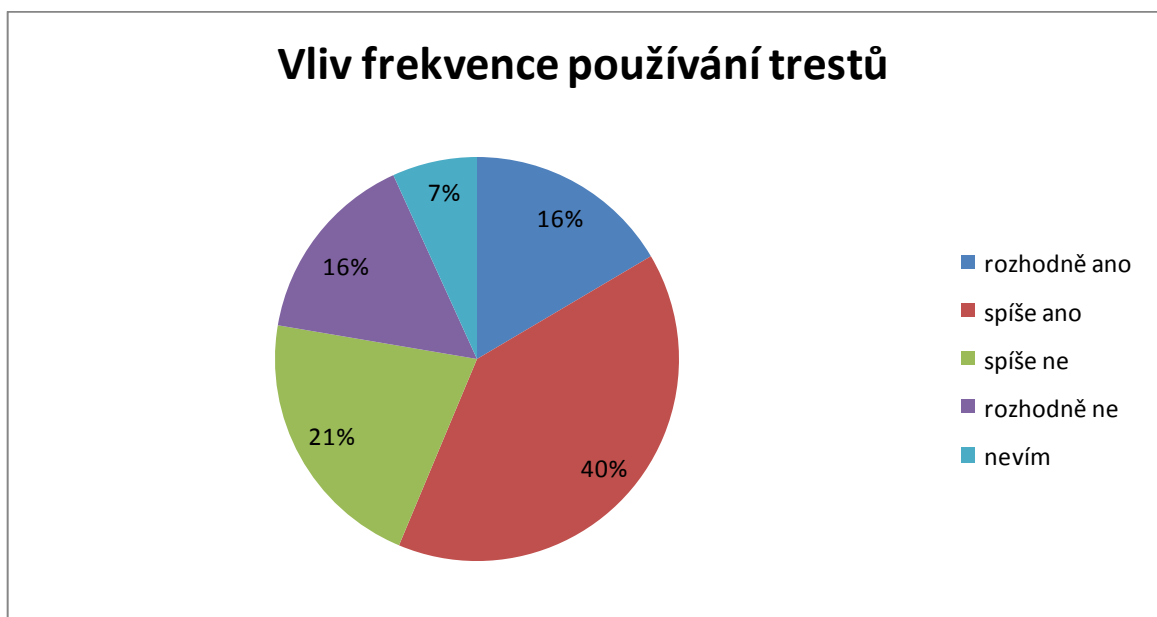
Graf 12. Vyhodnocení otázky č. 14 – Srovnání používaných trestů u žen a mužů

Na otázku „Jaké tresty využíváte při výchově svých dětí?“ volili respondenti dvě odpovědi. Nejčastější odpovědí byla u mužů i u žen odpověď napomenutí. Druhá nejčastější odpověď byla u žen i u mužů také stejná. Jednalo se o odpověď „zákazy oblíbené činnosti“.

Otázka č. 15 – Myslíte si, že na chování Vašich dětí má velký vliv to, jak často využíváte tresty?

Graf 13. Vyhodnocení otázky č. 15 – Vliv frekvence využívání trestů

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli si rodiče myslí, že má na chování jejich dětí vliv to, jak často používají tresty. 27 žen (40 %) a 14 mužů (39 %) odpověděli nejčastěji na tuto otázku „spíše ano“. Názor rodičů se liší u druhé nejčastější odpovědi. Názor rodičů se neliší ani u druhé nejčastější odpovědi, kdy nejčastěji uváděli odpověď „spíše ne“.

Rodiče měli také možnost dopsat, jaký vliv má používání trestů na jejich děti. Mezi nejčastější odpovědi patřilo:

- děti ví, že když jsou za něco potrestané, nemají tuto činnost opakovat,
- trestání, pokud je nutné, zlepšuje chování dětí,
- trest je pro děti ponaučením, korekcí špatného chování,
- děti si uvědomí, že jsou určité hranice, přes které nemají jít,
- ví, za co budou trestány, a proto tyto činnosti radši nedělají,
- děti jsou poslušnější a rozmyslí si, jestli mají špatnou činnost opakovat,
- tresty vedou k zamyšlení a snahu o nápravu.

Jsou rodiče spokojeni s výchovou svých dětí?

Otázka č. 16 – Jste při výchově ovlivněni tím, jak vychovávali Vaši rodiče Vás?

Tab. 10. – Souhrn odpovědí na otázku č. 16 – Jste při výchově ovlivněni tím, jak vychovávali Vaši rodiče Vás?

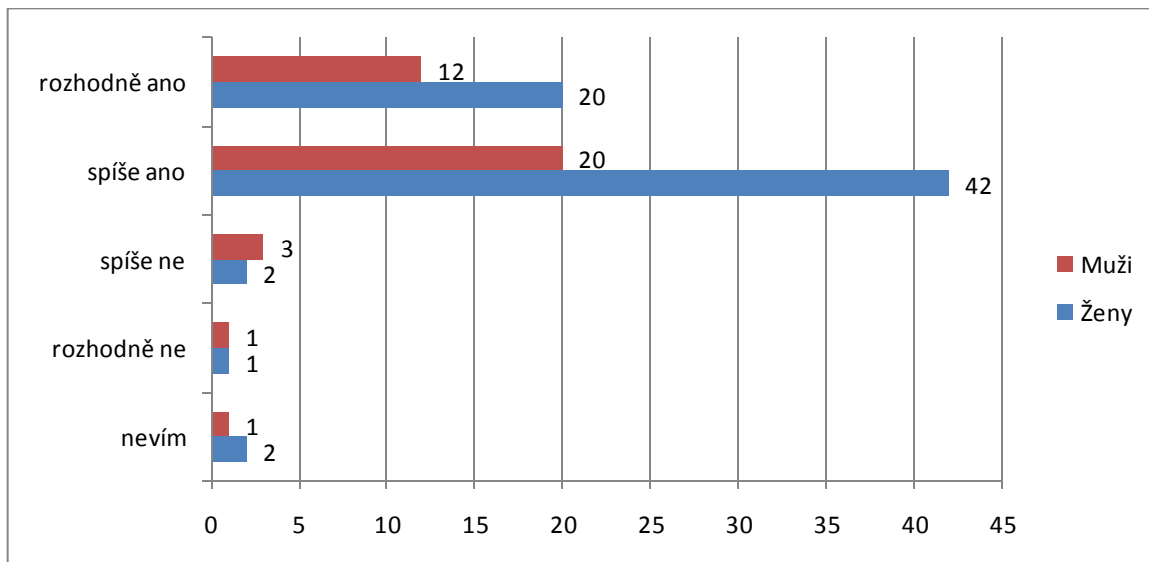
	Počet respondentů	Počet respondentů v %
rozhodně ano	24	23 %
spíše ano	37	36 %
spíše ne	25	24 %
rozhodně ne	17	16 %
nevím	1	1 %
Celkem	104	100 %

Názory na otázku, jestli jsou rodiče ovlivněni tím, jak byli vychováváni oni, jsou různé. Nejčastější odpovědí byla odpověď „spíše ano“, ale také ostatní odpovědi zahrlo spoustu respondentů. Očekávala jsem, že více respondentů zahrne odpovědi „rozhodně ano“ a „spíše ano“, myslím si, že jsme při výchově ovlivněni výchovou našich rodičů.

Otázka č. 17 – Jste spokojeni s výsledky Vaší výchovy (s chováním Vašich dětí, jejich projevy, atd.)?

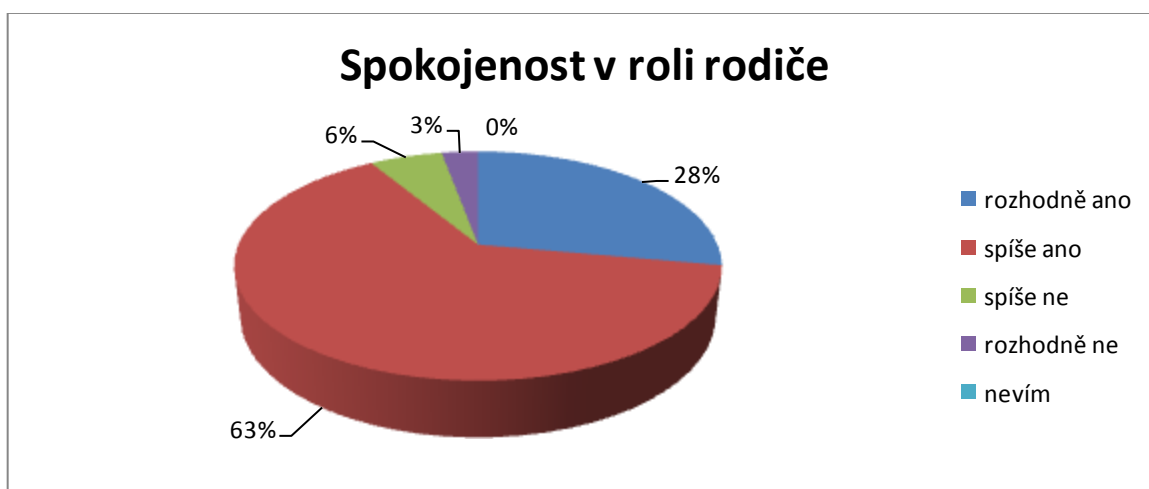
Graf 14. Vyhodnocení otázky č. 17 – Spokojenost s výsledky výchovy

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli jsou rodiče spokojeni s výsledkem výchovy. Muži i ženy jsou „spíše spokojeni“, takto odpovědělo 42 žen (63%) a 20 mužů (54%). Druhou nejčastější odpovědí je „rozhodně ano“ u obou rodičů.

Otázka č. 18 – Jste spokojeni sami se sebou v roli rodiče?

Graf 15. Vyhodnocení otázky č. 18 – Spokojenost v roli rodiče

Poslední otázka se ptala na spokojenost v roli rodiče. 66 % žen (44) a 60 % mužů (22) odpovědělo na tuto otázku shodně „spíše ano“. Další častou odpovědí je „rozhodně ano“, takto odpovědělo 20 žen (30%) a 9 mužů (24%).

6.2 Interpretace dat

Výzkum byl proveden mezi rodiči různých věkových kategorií. Věk dětí nebyl určen, dotazník vyplňovali rodiče dětí různých věkových kategorií. Cílem výzkumu bylo zhodnocení názorů mužů a žen na výchovu a rodinné prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Zjistila jsem, že názory obou skupin respondentů se většinou shodují.

Na začátku dotazníku odpovídali respondenti na otázku týkající se vlivu rodinného prostředí na chování dítěte. Muži (73 %) i ženy (69 %) se shodli ve většině případů, že rodinné prostředí má zásadní vliv na dítě. Je důležité, aby dítě vyrůstalo v úplné rodině, kde má vzor a model chování obou rodičů.

Další otázky se týkaly autority, kterou mají u svých dětí a stylu výchovy, který využívají při výchově. Z výzkumu vyplynulo, že 96 % mužů a žen mají autoritu u svých dětí 89 % rodičů je spokojeno se svou autoritou. Děti považují ve většině případů za větší autoritu matku. U otázky, zda má na autoritu vliv to, s kým dítě tráví méně času, byly nejčastější odpovědi „spíše ano“ (27 %) a „rozhodně ne“ (23 %) u mužů i u žen.

Výzkum také ukázal, že nejčastější styl výchovy, který je využíván při výchově dětí, je demokratický. Jen v málo případech rodiče využívají při výchově liberální nebo autoritativní styl výchovy. V dnešní době je skutečně nejvíce využíván demokratický styl výchovy, kdy děti znají výchovná pravidla, která jsou dodržována. Odpovědi na tuto otázku mě však trochu překvapily, protože se v dřívějších dobách využíval více autoritativní styl výchovy a dotazníky dostávali i rodiče starších dětí. Proto jsem očekávala více odpovědí u autoritativního stylu výchovy.

Další skupina otázek se týkala odměn a trestů. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké odměny a tresty jsou nejčastěji používané při výchově dětí, jak často rodiče používají odměny a tresty a jaký vliv má používání odměn a trestů na jejich děti. Odpovědi mužů a žen se u těchto otázek mírně lišily.

Z výzkumu vyplynulo, že nejčastěji využívanou odměnou je pochvala (82 %), lišila se však druhá nejčastěji využívaná odměna. Ženy (23 %) využívají pohlázení, 17 % mužů společně strávený čas s dítětem. U žen byl naopak podíl odpovědí u společně stráveného času s dítětem nízký (8 %). Další často využívanou odměnou je sladkost, tady se příliš nelišili odpovědi mužů (11 %) a žen (14 %).

V dalších otázkách rodiče odpovídali na to, jak často využívají sociální a materiální odměny a odměny aktivitami. Ukázalo se, že nejčastěji jsou využívány odměny sociální. I tady se však mírně lišili odpovědi mužů a žen. Ženy odpovídaly na otázku týkající se využívání sociálních odměn „velmi často“ (45 %) nebo „často“ (40 %), u mužů činil největší podíl odpovědí u „často“ (57 %) a „občas“ (22 %). Materiální odměny využívá 54 % rodičů jen občas a 27 % rodičů málo. Tady se odpovědi nelišily. Odměny aktivitami využívá 38 % rodičů občas, menší část odpovědí byla „často“ a „málo“. Velmi často využívá odměny aktivitami pouze 14% rodičů.

Další otázky, týkající se odměn, se ptaly rodičů na to, zda je používání odměn v jejich rodině dostatečné a jestli má vliv na chování dítěte, jak často využívají odměny. Odpovědi se nelišily, dle 67 % rodičů má vliv na chování dítěte četnost používání odměn a 84 % rodičů uvádí, že používání odměn v jejich rodině je dostatečné. Jen malé procento respondentů zadrželo u otázky dostatečnosti používání odměn odpověď „spíše ne“. U druhé otázky se lišily odpovědi. 18 % žen uvedlo odpověď „spíše ne“, 19 % mužů zadrželo odpověď „rozhodně ne“.

Výzkum se týkal také názoru rodičů na používání trestů. U otázky, zda je možné dítě vychovávat bez trestů odpovědělo 69 % rodičů, že nedá, nižší procento respondentů zadrželo odpověď „spíše ano“ a jen sedm respondentů odpověď „rozhodně ano“. U otázky nejčastěji využívaných trestů, byla nejčastější odpověď u obou skupin respondentů „napomenutí“, dále pak „zákazy oblíbené činnosti“ a „vynadání, křik“. Poslední otázka týkající se trestů se ptala na to, jestli má na děti velký vliv, jak často rodiče využívají tresty. Nejčastější odpovědi u 39 % mužů a 40 % žen byla odpověď „spíše ano“, odpověď „spíše ne“ zadrželo 21 % žen a 22 % mužů. Četnost dalších odpovědí se lišila mezi skupinami respondentů. Ženy uváděly jako další nejčastější odpověď „rozhodně ano“ a až poté volily odpověď „rozhodně ne“. U mužů bylo pořadí odpovědí opačné. U všech odpovědí, týkajících se trestů, se odpovědi respondentů nelišily, u poslední otázky se odpovědi lišily jen mírně.

V závěru byly otázky týkající se toho, jestli jsou rodiče ovlivněni tím, jak byli vychováni oni, spokojenosti rodičů se sebou v roli rodiče a spokojenosti s výsledky výchovy. 59 % obou skupin respondentů odpovědělo, že jejich výchova je ovlivněna tím, jak jejich rodiče vychovávali je. 40 % mužů a žen odpovědělo, že to na jejich výchovu nemá vliv. Poslední otázky týkající se spokojenosti rodičů s výsledky výchovy a spokojenosti v roli rodiče

vypovídají o tom, že rodiče jsou spokojeni s výsledky výchovy i sami se sebou v roli rodiče. 3 % mužů uvedlo, že nejsou spokojeni sami se sebou v roli rodiče.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo shrnout poznatky týkající se vlivu rodiny na dítě, výchovy a odměn a trestů využívaných při výchově dětí. V praktické části jsem chtěla zjistit názory rodičů na výchovné prostředky, výchovu a rodinu.

Splnil se můj předpoklad, že rodiče považují rodinné prostředí za zásadní faktor ovlivňující chování dítěte. Děti se učí především ze vzoru svých rodičů. Je tedy pro ně důležité, aby vyrůstaly v úplné rodině, kde jsou oba rodiče. Absence jednoho z nich činí výchovu náročnější. Dalším nezastupitelným předpokladem k tomu, aby bylo dítě šťastné a správně se vyvíjelo, je vytvoření klidného a harmonického prostředí.

V kapitole, která se věnuje výchově dětí, jsem se pokusila popsat výchovu a základní výchovné styly, které rodiče využívají při výchově. Část věnuji také autoritě rodičů, kterou mají u svých dětí. Těmito otázkami se zabývám také v praktické části. Nejčastěji používaným výchovným stylem styl demokratický. Podíl odpovědí u otázky týkající se demokratického stylu výchovy mě mírně překvapil, očekávala jsem menší počet rodičů, kteří využívají při výchově demokratický styl, a to především u rodičů starších dětí.

V poslední části bakalářské práce jsem se pokusila shrnout poznatky, které se týkají odměn a trestů. Popisují odměny i tresty, jejich druhy, pozitivní funkce a také rizika, která jsou spojena s používáním obou těchto výchovných prostředků. Používání odměn a trestů je také důležitou součástí praktické části, kde zjišťuji, jaké odměny a tresty jsou nejvíce používané a postoje rodičů k těmto výchovným prostředkům.

Předpokládala jsem, že rodiče využívají při výchově svých dětí nejčastěji sociální odměny. Tento předpoklad se potvrdil. Většina rodičů si nedokáže představit výchovu bez trestů, berou tresty jako nutný prostředek výchovy.

Práce je určena především rodičům, kteří vychovávají děti a chtěli by se dozvědět více o rodině, výchově a výchovných prostředcích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- EYROVI, L., R. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-275-1.
- GAHURA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- GILBERT, G. *O dětech a výchově*. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-609-4.
- HELUS, Z., *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Praha: SPN, 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-194-8.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-504-2.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-270-6.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1., Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-589-9.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.
- RHEINWALDOVÁ, E. *Jak vychovat šťastné dítě*. Praha: Motto, 2005. ISBN 80-7246-248-2.
- ROGGE, J. *Děti potřebují hranice*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-418-4.
- ROGGE, J. *Rodiče určují hranice*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-990-9.
- ROGGE, J. *Výchova dětí krok za krokem*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-249-2.
- SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*. Praha: Práh, 1994. ISBN 80-901325-0-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

WEIKERT, A., *Výchova dítěte*. Praha: Vašut, 2007. ISBN 978-80-7236-527-2.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

event. eventuálně.

apod. a podobně.

atp. a tak podobně.

apod. a podobně.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Složení respondentů dle pohlaví.....	28
Tab. 2. Typ rodin.....	29
Tab. 3. Souhrn odpovědí na otázku č. 2 – Máte autoritu u Vašich dětí?.....	30
Tab. 4. Souhrn odpovědí na otázku č. 3 – Jste spokojeni s autoritou, kterou máte u svých dětí?.....	31
Tab. 5. Souhrn odpovědí na otázku č. 7 – Jaké odměny využíváte?.....	33
Tab. 6. Souhrn odpovědí na otázku č. 8 – Jak často používáte při výchově dětí sociální odměny?.....	34
Tab. 7. Souhrn odpovědí na otázku č. 9 – Jak často používáte při výchově dětí materiální odměny?.....	35
Tab. 8. Souhrn odpovědí na otázku č. 10 – Jak často používáte při výchově dětí odměny aktivitami?.....	35
Tab. 9. Souhrn odpovědí na otázku č. 14 – Jaké tresty využíváte při výchově svých dětí?.....	38
Tab. 10. Souhrn odpovědí na otázku č. 16 - Jste při výchově ovlivněni tím, jak vychovali Vaši rodiče Vás?.....	40

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví respondentů.....	28
Graf 2. Porovnání věkového rozmezí respondentů.....	28
Graf 3. Porovnání počtu chlapců a dívek.....	29
Graf 4. Vyhodnocení otázky č. 1 – Vliv rodinné situace na chování dítěte.....	30
Graf 5. Vyhodnocení otázky č. 4 - Koho považují děti v rodině za větší autoritu?.....	31
Graf 6. Vyhodnocení otázky č. 6 - Styl výchovy využívaný při výchově dětí.....	32
Graf 7. Srovnání používaných odměn u žen a mužů.....	34
Graf 8. Vyhodnocení otázky č. 11 - Dostatek používaných odměn v rodině.....	36
Graf 9. Vyhodnocení otázky č. 12 – Vliv frekvence využívání odměn.....	36
Graf 10. Vyhodnocení otázky č. 13 – Výchova bez trestů – odpovědi žen.....	37
Graf 11. Vyhodnocení otázky č. 13 – Výchova bez trestů – odpovědi mužů.....	38
Graf 12. Vyhodnocení otázky č. 14 – Srovnání používaných trestů u žen a mužů.....	39
Graf 13. Vyhodnocení otázky č. 15 – Vliv frekvence využívání trestů.....	39
Graf 14. Vyhodnocení otázky č. 17 – Spokojenost s výsledky výchovy.....	41
Graf 15. Vyhodnocení otázky č. 18 – Spokojenost v roli rodiče.....	41

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ráda bych Vás požádala o vyplnění níže uvedených položek dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce Vliv rodinného prostředí a výchovy na chování dítěte.

Vámi zvolenou odpověď podtrhněte, případně označte křížkem. Vždy zatrhávejte pouze jednu odpověď. Odpovídejte prosím pravdivě, dotazník je zcela anonymní a veškeré údaje budou použity výhradně pro zpracování bakalářské práce.

Děkuji Vám předem za ochotu a spolupráci.

Monika Stanišová

Na začátek prosím vyplňte několik údajů o sobě

Pohlaví: žena   muž

Věk: .....

Počet dětí: .....

Pohlaví dětí (vypište): .....

Věk dětí: .....

Vaše rodina je: úplná (otec, matka, dítě)
                                  neúplná (matka + dítě, otec + dítě)
                                  doplněná neboli rekonstruovaná (vlastní matka + nevlastní otec,
                                  vlastní otec + nevlastní matka)
                                  jiný typ (adopce, pěstounská péče, děti vychovávané prarodiči, jiným
                                  rodinným příbuzným, atd.) – uveďte.....
                                  .....

---

1) Myslíte si, že má na chování dítěte zásadní vliv rodinná situace (úplná, neúplná, náhradní rodina)?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

2) Máte autoritu u Vašich dětí?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

3) Jste spokojeni s autoritou, kterou máte u svých dětí?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

4) Koho podle Vás považují Vaše děti v rodině za větší autoritu?

- a) rozhodně otce
- b) spíše otce
- c) spíše matku
- d) rozhodně matku
- e) jiné .....

5) Myslíte si, že má na autoritu dítěte k rodiči vliv to, s kým tráví méně času? (např. k otci, který chodí do práce, má větší autoritu, atd.)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) občas
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

6) Jaký styl výchovy využíváte při výchově svých dětí?

(označte jeden z přístupů, který je nejbližší vašemu způsobu výchovy)

- a) Děti musí bezpodmínečně dodržovat všechny příkazy rodičů. V případě neuposlechnutí jsou děti trestány.
- b) Jsou stanovena výchovná pravidla, ví, co je správné a co ne. Snažíme se dětem pomáhat při plnění požadavků, která jsou na ně kladena.
- c) Děti nemají stanovena téměř žádná výchovná pravidla, jsou trestány co nejméně. Nejsou na ně kladeny téměř žádné požadavky, je jim ponechána co největší volnost, neomezujeme jejich vlastní aktivity.

- 7) **Jaké odměny využíváte? – podtrhněte dvě nejčastěji využívané odměny**
- a) pochvala
  - b) pohlazení
  - c) sladkost
  - d) dárek
  - e) společně strávený čas, např. výlet
  - f) větší volnost pro dítě
  - g) peníze
  - h) žádné
  - i) jiné – doplňte .....
- 8) **Jak často používáte při výchově dětí sociální odměny (pochvala, úsměv, pohlazení, atd.)?**
- a) velmi často
  - b) často
  - c) občas
  - d) málo
  - e) nevím
- 9) **Jak často používáte při výchově dětí materiální odměny (hračky, sladkosti, peníze, atd.)?**
- a) velmi často
  - b) často
  - c) občas
  - d) málo
  - e) nevím
- 10) **Jak často používáte při výchově dětí odměny aktivitami (procházka s dítětem, návštěva kina, bazénu, jízda na kole, atd.)?**
- a) velmi často
  - b) často
  - c) občas
  - d) málo
  - e) nevím

11) Myslíte si, že používání odměn ve Vaší rodině je dostatečné?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

12) Myslíte si, že na chování Vašich dětí má velký vliv to, jak často využíváte odměny? A jaký? (dopíšte)

- a) rozhodně ano .....
- b) spíše ano .....
- c) občas .....
- d) spíše ne .....
- e) rozhodně ne .....

13) Myslíte si, že lze dítě vychovávat bez trestů?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

14) Jaké tresty využíváte při výchově svých dětí? – podtrhněte dva nejčastěji používané tresty

- a) napomenutí
- b) vynadání, křik
- c) zákazy oblíbené činnosti
- d) pracovní trest
- e) plácnutí
- f) sebrání kapesného
- g) žádné
- h) jiné – doplňte .....

15) Myslíte si, že na chování Vašich dětí má velký vliv to, jak často využíváte tresty? A jaký? (dopíšte)

- a) rozhodně ano .....
- b) spíše ano .....
- c) občas .....
- d) spíše ne .....
- e) rozhodně ne .....

16) Jste při výchově ovlivněni tím, jak vychovávali Vaši rodiče Vás?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

17) Jste spokojeni s výsledky Vaší výchovy (s chováním Vašich dětí, je jich projevy, atd.)?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

18) Jste spokojeni sami se sebou v roli rodiče?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nevím

Děkuji Vám za čas, který jste vyplnění dotazníku věnovali.